Владимир Николов пред Труд News: Конституцията безпринципно бе използвана за постигане на конюнктурни интереси

Още при обсъжданията на промените в Конституцията миналата есен от името на различни институции професионални организации на магистрати и отделни юристи постъпиха отрицателни становища срещу предлаганите текстове. Те не бяха взети предвид от политиците и всъщност едно нестабилното 49-то Народно събрание разклати най-стабилния основен закон на България. Дали приема и кои от тези промени до дни трябва да се произнесе Конституционният съд. В очакване на това съдбовно решение разговаряме с Владимир Николов, председател на Асоциацията на прокурорите в България.

- Г-н Николов, очаква се Конституционният съд да се произнесе за промените в Конституцията, по специално в глава „Съдебна власт“, които бяха атакувани от група народни представители. В каква посока очаквате да е решението?

В каква посока ще бъде решението на Конституционния съд (КС), не бих искал да гадая. Всякакви спекулации и внушения са вредни. Ние категорично възразяваме срещу опитите да бъде оказван по отношение на конституционните съдии медиен, обществен и политически натиск, каквито за съжаление наблюдаваме в публичното пространство. Нека оставим Конституционният съд спокойно да вземе решение съобразно специфичната си роля на върховен гарант за конституционносъобразността на законодателството в българската правова система. Това, което обаче мога ясно и категорично да заявя, е, че мнението на българските прокурори не се променило - в по-голямата си част оспорените промени на върховния ни закон, касаещи съдебната власт, са противоконституционни и вредни от гледна точка на интересите на обществото. От обявяването на проекта за изменение и допълнение на Конституцията досега Асоциацията на прокурорите в България последователно и аргументирано защитава върховенството на правото и нуждата всички граждани да имаме независима, прозрачна и работеща съобразно утвърдените модерни европейски стандарти съдебна система. Това няма как да се случи, ако има раздробена съдебна власт и прокуратура, поставена под практически пълен политически контрол - всъщност това ще е резултатът от т.н. конституционна реформа.

- Смятате ли, че не бе взето под внимание становището на прокурорите, а и на останалите професионални общности при приемането на промените в Конституцията?

- Бяхме свидетели на емблематичен пример как не би следвало да се извършват промени в законодателството, още по-малко в най-висшия за всяка държава нормативен акт - Конституцията. Тя е фундаментът на който се изгражда цялата ни държава. Българската Конституция е своеобразен организъм, изключително сложен и изтъкан от взаимовръзки, които намират развитие като разклонена невронна мрежа в съвкупността от законови и подзаконови нормативни актове от различен ранг. Конституцията има своя философия, дух, принципи. Тя въплъщава визията как трябва да е уредено и да функционира цялото ни общество. За да бъде променена, са необходими стратегическа визия, дълбоко осъзнаване какви цели се преследват и как те ще бъдат реализирани за десетилетия напред, широк обществен и политически консенсус, изключително внимателно и експертно боравене, брилянтна юридическа техника и спазване на целия технически процес по обсъждане и приемане на съответните изменения. И не на последно място - истински обществен дебат, за да разберат хората за какво става въпрос и мнозинството да бъдат убедени, че промените са необходими и полезни. Практически нищо от това не беше изпълнено. Към лансирането на идеята за изменения в Конституцията се стигна без да е налице автентичен обществен консенсус в парламент, избран с ниска избирателна активност и в среда на крайно изострени политически противоборства. Българската Конституция безпринципно бе използвана като разменна монета за постигане на, както се оказа, конюнктурни интереси на част от политическите сили, а не на стратегическа визия за дългосрочно позитивно развитие на обществото. Лансираният проект от юридическа гледна точка беше аматьорски и представляваше нещо, написано набързо, незнайно къде и от кого. Законопроектът нямаше мотиви, което беше подчертано не само от българските експерти, но и от авторитетната Европейска комисия за демокрация чрез право към Съвета на Европа /т.н. Венецианска комисия/. В процеса на формалните обсъждания в ресорната комисия в Народното събрание бяха тотално игнорирани експертните мнения на най-изявените български учени в конституционната материя, становищата на множество институции, неправителствени организации, на професионалните магистратски организации, както и становището на Венецианската комисия. Крайният резултат е еманация на удивителна амалгама от политическо късогледство, юридическа неграмотност, липса на базово разбиране на конституционната материя, неразбираемо упорство и арогантност, изразяващи се в отказ да бъдат чути, камо ли осмислени, експертните мнения.

- Усещат ли се вече в работата на прокуратурата последиците от промените в Конституцията и в каква насока?

Вследствие на промените прокуратурата трябваше да се преструктурира. Закрита беше Върховната административна прокуратура, практически Върховната касационна прокуратура също престана да съществува като такава и бе създадена една Върховна прокуратура. Всичко това изискваше преместване на прокурори, администрация, създаване на нови отдели и преразпределяне на отговорностите между върховните магистрати. Разделянето на единния Висш съдебен съвет на два отделни самостоятелни органа - Висш съдебен съвет (само за съдиите) и Висш прокурорски съвет (за прокурорите и следователите) практически дублира администрацията, защото се наложи откриването на един куп идентични длъжности във всеки един от съветите и окомплектоването им със служители. Реално се стигна до разхищаване на обществен финансов ресурс, което беше абсолютно ненужно и едва ли е в полза на гражданите. Да не говорим, че аматьорският юридически подход доведе до тотална несъгласуваност между новите разпоредби в Конституцията и останалото законодателство и породи редица практически проблеми при управлението на съдебната власт. Например в бюджетната сфера - появи се несъгласуваност на промените в Конституцията със Закона за държавния бюджет – нещо, което лесно можеше да бъде избегнато. Остават огромните проблеми и необходимостта от приемането на множество изменения в редица други нормативни актове, в това число и в устройствения Закон за съдебната власт. Това обаче не се случва, а и перманентната политическа криза не дава особен оптимизъм. Усещането сред прокурори и следователи е, че вместо нещата да се подобрят, беше забъркана огромна каша.

- Публични личности твърдят, че трябва да се засили политическият контрол над прокуратурата, за да заработи тя по-ефективно. Как гледат на

подобна теза прокурорите?

- Маските най-накрая паднаха. Всъщност част от апологетите на тези промени вече открито заявяват, че целта е била прокуратурата да бъде поставена под политически контрол. Нещо, за което ние алармирахме от самото начало и срещу което се борим от години. По време на целия процес на приемането на промените в Конституцията ни беше обяснявано и публично слушахме мантри как уж нямало да се стигне до установяване на политическо влияние над прокуратурата, а ще имаме засилване на обществения контрол. За съжаление за никакъв обществен контрол не става дума, говорим за поставянето на прокуратурата под управлението на силните на деня политически субекти. Абсурдно е също, че се защитава тезата, че политическият контрол бил необходим, тъй като видите ли досегашният модел, при който прокуратурата се била самоуправлявала, се бил провалил. Преди предходната конституционна реформа, при съществуването на Висш съдебен съвет, без две отделни колегии, всички въпроси относно управлението на системата, в това число и кадровите, се решаваха от Пленума на съвета в състав от 25 члена. Мнозинството от тези членове бяха съдии и такива избрани от парламентарната квота. Членовете, избирани пряко от прокурорите и следователите, реално бяха чувствително малцинство. След създаването на Прокурорска колегия бе налице паритет между членовете, избирани пряко от двете магистратски съсловия, и избираните от парламента. Кратката ретроспекция показва, че прокуратурата никога не се е самоуправлявала. По отношение на нея винаги е имало апетити от страна на политическите власти. И сега реално прокуратурата им се поднася на тепсия. Вярно е, че в Европа не съществува единен модел и общоприет консенсус как трябва да бъдат структурирани съответните прокурорски служби. Всяка държава решава самостоятелно съобразно своето развитие и правни традиции. Модерната тенденция обаче изисква прокуратурите да бъдат автономни. Венецианската комисия неведнократно е подчертавала необходимостта съществена част от съветите, които отговарят за управлението на прокуратурите, да бъдат съставени от професионални прокурори, избирани от своите колеги. Консултативният съвет на европейските прокурори твърдо защитава позицията, че е необходимо мнозинството от членовете на такива съвети да бъдат професионални прокурори. В съвременния български обществен, политически и правен контекст мястото на прокуратурата е като част от независимата съдебна система. Разбира се въпросът е в баланса, без съмнение прокуратурата трябва да е прозрачна и отчетна. Голямата ми болка е, че обществото ни най-често остава пасивно, хората не познават законодателството и не се интересуват от значимите процеси, които в крайна сметка се отразяват на живота на всеки. Тази гражданска „слепота“ позволява хората да бъдат заблуждавани и с идеалите им да се спекулира по безпринципен начин.

- Каква съдебна реформа е необходима?

- За съжаление допуснахме с реформата да се злоупотребява, тя беше изхабена и изпразнена от съдържание и все повече се употребява като политическа „дъвка“. Усъвършенстването и подобряването на работата на съдебната система е дългосрочен и осъзнат процес, а не еднократен политически „фойерверк“, целта на който да е само моментен пиар. Отговорността истинската и автентична реформа да се случва е на всички власти в дух на конструктивност, уважение и зачитане на мнения. Няма как стигматизирането на отделни институции и война между властите да доведе до положително развитие, тъкмо напротив - ще продължаваме да се въртим в порочния „омагьосан кръг“. Мит е, че прокурорите сме против реформирането на системата. Ние сме най-големите радетели за възходящото развитие на съдебната власт, което обаче трябва да се прави на база на ценности, професионално и адекватно на обществените условия и нуждите на хората. Промени в Конституцията също са възможни. В процеса на обсъждане ние предложихме няколко адекватни на нуждите на обществото редакции на текстове, касаещи например правомощията на ВСС и двете колегии, както и тези на главния прокурор. Те обаче бяха неглижирани, както и всички други разумни и аргументирани експертни мнения. Многократно сме настоявали за осъвременяване на НК, НПК, Закона за съдебната власт, Закона за МВР и т.н. Тук е разковничето на „истинската реформа“, тук се крият огромни възможности за усъвършенстване и оптимизиране на работата не само на съдебната власт, но и на цялата правоохранителна система, за да се засили усещането за справедливост.

- Споменахте ВСС, но той отдавна е с изтекъл мандат, отправят се и критики за начина му на работа. Не са ли необходими промени и там?

- Когато говорим за Висшия съдебен съвет, виждаме най-явния симптом на болестта, която разяжда държавата и ерозира доверието на гражданите в системата на управление - правният нихилизъм и демонстрираното явно нежелание на отделни власти да изпълняват Конституцията и законите. А това е в сърцевината на идеята за съвременната демократична и правова държава. Никой не е над закона и това в още по-голяма степен трябва да важи за органите и лицата, облечени с власт и натоварени с обществени очаквания. Не само ВСС, но и редица други органи са с изтекли мандати. За съжаление обаче народните представители в няколко поредни парламента не изпълняват задълженията си, вменени им от Конституцията, по избор на персонален състав на съответните органи. Дребните политически ежби и сметки надделяват над законосъобразността, което е пагубно.

- Ако КС в крайна сметка отмени промените в Конституцията няма ли да се създаде празнота в закона, а с това хаос в системата?

- Каквото и да е решението на Конституционния съд, българските прокурори ще продължат да изпълняват своята мисия за борба с престъпността, отстояване на върховенството на правото и защита на справедливостта. Това е наш дълг, независимо от трудностите. Нека хората да са спокойни - в ежедневната ни работа по конкретните казуси хаос няма да има. Евентуална отмяна на промените в Конституцията, независимо в какъв обем - изцяло или частично, няма да доведе до празнота. В правомощията на КС е да постанови какви ще са правните последици от едно подобно решение, например че се възстановява действието на старата редакция на текстовете, преди тяхното изменение. Практиката на съда по този въпрос е търпяла еволюция през годините. Тъй като става въпрос за нормативен акт от най-висш порядък, подобен подход ми се струва разумен. Нека подходим с уважение и изчакаме произнасянето на съда. Несъмнено се касае за едно от най-важните и основополагащи решения в цялата досегашна практика, като то ще има фундаментално значение по отношение на бъдещото развитие, не само на съдебната система, но и на устройството на държавността.

Нашият гост

Прокурор Владимир Николов е завършил висше образование във ВТУ "Св. Св. Кирил и Методий" в град Велико Търново, специалност "Право". От 2007 г. работи в системата на Прокуратурата на Република България, като заема последователно длъжностите младши прокурор, прокурор и зам.-районен прокурор на Районна прокуратура-Плевен. През юни 2021 година е избран за окръжен прокурор на Плевен, а през юли 2022 година е избран за член на Висшия съдебен съвет от професионалната квота. Председател е на Управителния съвет на Асоциацията на прокурорите в България.

24 Юли 2024